

Patiënteninformatie Radboud Biobank Zeldzame Ziekten (Volwassenen, ≥16 jaar)

(versie 3 / februari 2020)

Geachte mevrouw/ mijnheer,

U bezoekt binnenkort een spreekuur van het Radboudumc of u heeft het spreekuur al bezocht, vanwege een vraag over de erfelijkheid van een bepaalde aandoening/afwijking bij u of uw kind of vanwege controles voor deze aandoening.

De afdeling Genetica van het Radboudumc heeft de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten opgezet. Met deze biobank willen we wetenschappelijk onderzoek doen naar de rol die erfelijkheid of een genetische aanleg speelt bij het ontstaan en verloop van ziekten om de diagnostiek, behandeling en prognose van patiënten in de toekomst te verbeteren. We vragen u deel te nemen aan de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten en uw toestemming te geven. In deze brief vindt u meer informatie over de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten en over wat deelname precies inhoudt. Eventuele vragen kunt u bespreken met de behandelend arts. Ook is er een onafhankelijke arts, die eventuele vragen kan beantwoorden die u liever niet aan uw eigen arts stelt. Op de laatste bladzijde vindt u de contactgegevens.

Wat is de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten?

De Radboud Biobank Zeldzame Ziekten bevat lichaamsmateriaal en specifieke gegevens uit het medisch dossier van deelnemende patiënten en ouders van patiënten. Dit gebruiken we voor wetenschappelijk onderzoek naar de rol die erfelijkheid of een genetische aanleg speelt bij het ontstaan en verloop van ziekten.

Met genetisch onderzoek kan de oorzaak van erfelijke aandoeningen opgehelderd worden of kunnen er aanwijzingen verkregen worden wat de oorzaak kan zijn. Hiermee kunnen de mogelijkheden voor erfelijkheidsadviesing en zorg die specifiek gericht is op een erfelijke aandoening verbeterd worden. Kennis over het ziektemechanisme kan mogelijk gebruikt worden om in de toekomst patiënten beter te kunnen behandelen. Er is echter wetenschappelijk onderzoek nodig om inzicht te krijgen in de mechanismen die tot de aandoening leiden.

Het gaat bij de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten niet om één specifiek onderzoek, maar om meerdere toekomstige onderzoeken waarvoor we graag uw lichaamsmateriaal en medische gegevens willen gebruiken. Uw lichaamsmateriaal en medische gegevens zijn daarvoor van belang.

Waar geef ik toestemming voor?

Op het toestemmingsformulier vragen wij uw toestemming op een aantal onderdelen:

1. Toestemming voor het afnemen en beschikbaar stellen van uw lichaamsmateriaal en medische gegevens en beelden

- *Het afnemen van extra bloed*
Om u zo min mogelijk te belasten proberen we eenmalig een kleine hoeveelheid extra bloed af te nemen bij een reeds geplande bloedafname, bijvoorbeeld tijdens bloedonderzoek voor genetisch onderzoek of een ander bloedonderzoek.
- *Het gebruik van overgebleven lichaamsmateriaal*
Tijdens uw bezoek aan het ziekenhuis worden mogelijk ook bloed, urine, speeksel, biopten en weefsel bij u afgenomen voor diagnose of tijdens een behandeling. Een gedeelte van dit

materiaal wordt gebruikt voor het stellen van een diagnose. Meestal blijft er wat materiaal over. Dit overgebleven materiaal willen wij, met uw toestemming, bewaren en gebruiken voor toekomstig onderzoek.

- *Het opvragen en gebruiken uw medische gegevens en beelden*

Om erfelijke factoren van aandoeningen beter te kunnen bestuderen, willen wij nu en in de toekomst gegevens gebruiken uit uw medisch dossier. Daarbij kunt u denken aan gegevens over de precieze diagnose en de behandeling en mogelijk beeldvormend onderzoek dat verricht is zoals een CT-scan.

- *Het opvragen en gebruiken uw patientenfoto's*

Tijdens het bezoek aan het ziekenhuis worden mogelijk foto's gemaakt. Dit kan bijvoorbeeld een profielfoto zijn, maar ook een foto van bijvoorbeeld handen of voeten. Bij zeldzame aandoeningen heeft het toegevoegde waarde om deze foto's te vergelijken met andere patiënten met een zeldzame aandoening om de overeenkomsten en verschillen in kaart te brengen. Deze foto's zullen hierbij altijd discreet en *zonder* persoonsgegevens gebruikt worden. Foto's zullen ook nooit herleidbaar gebruikt worden in wetenschappelijke publicaties. Hiervoor zal altijd eerst toestemming aan u gevraagd worden via een apart 'Publicatie toestemmingsformulier'.

2. Toestemming om u ook in de toekomst te benaderen

Misschien hebben we in de toekomst voor het wetenschappelijk onderzoek meer gegevens nodig dan we nu van u hebben. Ook kan het gebeuren dat het lichaamsmateriaal dat we van u bewaren op raakt en/of dat u geen patiënt meer bent in dit ziekenhuis. Daarom vragen wij uw toestemming om u ook in de toekomst te mogen benaderen. U kunt dan natuurlijk opnieuw besluiten of u wel of niet wilt meewerken. In sommige gevallen kan de Basisregistratie Personen (BRP) geraadpleegd worden in het kader van de poging u opnieuw te benaderen in de toekomst.

3. Toestemming voor opvragen gegevens uit bestaande Nederlandse registratiesystemen

Om meer inzicht te krijgen in het ontstaan en het verloop van aandoeningen, kan het zijn dat wij in de toekomst meer gegevens van u willen gebruiken dan wij zelf in bezit hebben. Mogelijk zijn deze gegevens al beschikbaar in een bestaand Nederlands registratiesysteem op het gebied van de gezondheid. U kunt hierbij denken aan apothek- en huisartsregistraties, de Nederlandse Kanker Registratie (NKR), het Pathologisch Anatomisch Landelijk Geautomatiseerd Archief (PALGA) en het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS; opvragen doodsoorzaakgegevens). We vragen uw toestemming voor het opvragen van uw gegevens uit een of meerdere van deze bestaande registratiesystemen. Voor het opvragen van dergelijke gegevens of het leggen van de genoemde koppeling is een positief oordeel van de medisch-ethische toetsingscommissie vereist. Zij bewaken de noodzaak ervan.

Waarom is het belangrijk dat u toestemming geeft?

Als u ons toestemming geeft, helpt u ons om steeds meer te weten te komen over de rol die erfelijkheid of een genetische aanleg speelt bij het ontstaan en het verloop van ziekten. Het onderzoek dat we doen kan zeer nuttige gegevens opleveren voor toekomstige patiënten.

Nevenbevindingen uit wetenschappelijk onderzoek

Bij sommige wetenschappelijke onderzoekstechnieken kan er in uw materiaal iets wordt gevonden dat niets te maken heeft met 'uw aandoening', maar gevolgen kan hebben voor de (toekomstige) gezondheidstoestand van u en/of uw bloedverwanten. Dit noemen we een nevenbevinding.

Wanneer uit een nevenbevinding blijkt dat u en/of uw bloedverwanten een reële kans hebben op het krijgen van een ernstige aandoening (bijvoorbeeld kanker of ziekte van de hartspier) waartegen zinvolle medische maatregelen mogelijk zijn, wordt er contact met u opgenomen door de behandelend arts of uw huisarts.

Op het toestemmingsformulier kunt u aangeven of u mee wilt doen aan wetenschappelijk onderzoek met de kans op nevenbevindingen en de terugkoppeling hiervan. Als u dat niet wilt, zullen wij ons beperken tot onderzoekstechnieken waarbij geen nevenbevindingen gedaan kunnen worden.

Wat zijn voor- en nadelen van nevenbevindingen?

Voor een goede beslissing over het meedoen aan wetenschappelijk onderzoek met kans op nevenbevindingen is het belangrijk dat u de voor- en nadelen van nevenbevindingen tegen elkaar afweegt.

Voordelen van nevenbevindingen

Door kennis van een nevenbevinding kunnen tijdig medische maatregelen worden genomen. Hierdoor kan het krijgen van de aandoening misschien worden voorkomen of de kans erop worden verkleind. Of er kan voor worden gezorgd dat de aandoening pas later zal optreden of in minder ernstige mate.

Nadelen van nevenbevindingen

Aan de kennis van een nevenbevinding kleven echter ook nadelen:

- Het kan psychisch belastend zijn te weten welke gezondheidsproblemen men in de toekomst kan krijgen. Dit geldt zeker als de beschikbare medische maatregelen slechts beperkt helpen of ingrijpend zijn.
- Kennis van een nevenbevinding kan ook financiële en maatschappelijke gevolgen hebben, bijvoorbeeld bij het afsluiten van een levens- of arbeidsongeschiktheidsverzekering.
- Ook betekent kennis van een nevenbevinding dat uw familieleden via u te weten kunnen komen dat zij misschien ook een erfelijke aanleg voor de betreffende aandoening hebben. Dit brengt voor uw familieleden mogelijk dezelfde voor- en nadelen met zich mee.

Toekomstige nevenbevindingen

Uw lichaamsmateriaal wordt voor onbepaalde tijd bewaard. Daarom is het mogelijk dat er in uw lichaamsmateriaal een nevenbevinding aan het licht komt, nadat u overleden bent. Zo'n nevenbevinding kan van zwaarwegend belang zijn voor uw bloedverwanten. Wanneer uit een nevenbevinding blijkt dat uw bloedverwanten een reële kans hebben op het krijgen van een ernstige aandoening (bijvoorbeeld kanker of ziekte van de hartspier) waartegen zinvolle medische maatregelen mogelijk zijn, wordt er contact met hen opgenomen. U kunt op de toestemmingsverklaring aangeven of u wilt dat een bepaald familielid wordt geïnformeerd. Wij gaan ervan uit dat de persoon of personen die u op de toestemmingsverklaring noemt, hiervan op de hoogte is/zijn.

Toezicht op de uitvoering

Het wetenschappelijke onderzoek met uw lichaamsmateriaal en medische gegevens wordt zorgvuldig uitgevoerd. De medisch-ethische toetsingscommissie van het Radboudumc heeft toestemming gegeven voor de opzet van de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten. Voor ieder wetenschappelijk onderzoek waarbij gebruik wordt gemaakt van uw lichaamsmateriaal en medische gegevens is een positief oordeel van de medisch-ethische toetsingscommissie vereist.

Hoe is mijn privacy gewaarborgd?

We gaan vertrouwelijk om met uw gegevens. Uw privacy wordt gewaarborgd, onder meer door het coderen van uw gegevens. Dat betekent dat we uw lichaamsmateriaal en medische gegevens onder een unieke code bewaren. Zo voorkomen we verwisseling van gegevens en bent u niet herkenbaar. Ook zorgt deze code ervoor dat de onderzoeker(s) of mensen waarmee zij samenwerken geen beschikking krijgen over uw persoonsgegevens zoals uw naam en adres. We bewaren het lichaamsmateriaal, de informatie uit eventuele vragenlijsten, de medische gegevens en de code voor onbepaalde tijd, zodat we in de toekomst ook onderzoek kunnen blijven doen én kunnen kijken naar het verloop van bepaalde aandoeningen.

Doorgifte naar landen buiten de Europese Unie (EU)

Uw gecodeerde lichaamsmateriaal en medische gegevens kunnen ook voor wetenschappelijk onderzoek worden doorgestuurd naar landen buiten de EU. In die landen zijn de regels van de EU ter bescherming van uw persoonsgegevens niet van toepassing. Uw privacy zal echter op een gelijkwaardig niveau worden beschermd. U kunt via onderstaande contactgegevens meer informatie krijgen hoe dit per onderzoek gedaan zal worden. Dit kan bijvoorbeeld gedaan worden door het afsluiten van een aanvullende overeenkomst zoals de Europese Commissie dat voorschrijft of via de aanwezigheid van een bindende gedragscode of certificering.

Vragen over uw privacy?

Heeft u aanvullende vragen over uw privacy dan kunt u altijd contact opnemen met de Functionaris Gegevensbescherming van het Radboudumc via gegevensbescherming@radboudumc.nl. Zie ook www.radboudumc.nl/privacy voor meer informatie. In geval van klachten kunt u zich wenden tot Autoriteit Persoonsgegevens (tel: 088 - 1805 250).

Samenwerking met bedrijven

De Radboud Biobank Zeldzame Ziekten is een niet-commercieel wetenschappelijk initiatief van het Radboudumc. Voor sommige onderzoeken is het van belang om samen te werken met commerciële bedrijven en instellingen. De resultaten uit een dergelijke samenwerking kunnen eigendom worden van die samenwerkingspartner. Ook kunnen de resultaten worden gebruikt voor verdere commerciële ontwikkelingen, zoals octrooien. Alle onderzoeksresultaten komen echter de gezondheidszorg ten goede. U zult geen eigendomsrechten verkrijgen op de resultaten en u zult geen aanspraak kunnen maken op eventueel toekomstig financieel voordeel. Uiteraard zijn uw rechten, die zijn beschreven in deze informatie, ook bij commerciële samenwerking gewaarborgd.

Wilt u toestemming voor deelname geven?

U beslist zelf of u wel of niet deelneemt aan de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten. Deelname is vrijwillig. Als u wilt deelnemen, kunt u dit aangeven op de toestemmingsverklaring. Deze ondertekent u in tweevoud, zodat u een exemplaar zelf kunt bewaren en altijd kunt zien waarvoor u toestemming heeft gegeven. Het andere exemplaar kunt u bij een volgend bezoek aan uw behandelend arts geven of opsturen in de bijgevoegde antwoordenveloppe. Uw toestemming registreren wij in uw elektronisch patiëntendossier.

Wilt u uw toestemming intrekken?

Uw lichaamsmateriaal en gecodeerde medische gegevens worden voor onbepaalde tijd opgeslagen in de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten. Maar terugtrekking uit de biobank is op ieder moment mogelijk, zonder verdere gevolgen. U kunt uw toestemming intrekken door een formulier voor intrekken van een eerder verleende toestemming in te vullen en toe te sturen aan 'Biobank Genetica, afdeling Genetica (836), Radboudumc, Postbus 9101, 6500 HB Nijmegen'. Dit formulier kunt u opvragen bij uw behandelend arts. U krijgt een bevestiging van de ontvangst van uw intrekking. Na ontvangst en verwerking van het ingevulde en ondertekende intrekkingformulier wordt geen nieuw wetenschappelijk onderzoek meer gedaan met uw lichaamsmateriaal en gegevens. Het verzamelde lichaamsmateriaal en de verzamelde gegevens blijven wel bewaard, zolang als dit nodig is voor de onderzoeken waarvoor uw lichaamsmateriaal en gegevens inmiddels worden of zijn gebruikt.

Wilt u geen toestemming voor deelname geven?

Wanneer u besluit niet deel te nemen aan de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten geeft u dit dan aan op de toestemmingsverklaring. Dit registreren we in uw elektronisch patiëntendossier. Op die manier voorkomt u dat u later opnieuw voor de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten wordt benaderd. Als u niet deelneemt, heeft dat vanzelfsprekend geen enkel gevolg voor uw behandeling.

Wilt u meer weten?

Mocht u na het lezen van deze brief nog vragen hebben, dan kunt u contact opnemen met uw behandelend arts of de afdeling Genetica via telefoonnummer 024-3613946. Als u graag een onafhankelijk arts wilt spreken over de Radboud Biobank Zeldzame Ziekten, kunt u contact opnemen met Prof. Dr. M.A.A.P. Willemsen (hoogleraar Kinderneurologie) via telefoonnummer 024-3614430, of Prof. Dr. M.G. Netea (hoogleraar Experimentele Interne Geneeskunde) via telefoonnummer 024-3614763.

Ik dank u bij voorbaat hartelijk voor uw bereidheid om na te denken over het beschikbaar stellen van uw lichaamsmateriaal en gegevens voor wetenschappelijk onderzoek op het gebied van zeldzame ziekten.

Prof. Dr. H.G. Brunner,
Hoofd van de Afdeling Genetica